

OTTO HERMANN PESCH

Druhý
Vatikánský
Koncil

1962

1965

PŘÍPRAVA

PRŮBĚH

ODKAZ

VYŠEHRAÐ

OTTO HERMANN PESCH

DRUHÝ
VATIKÁNSKÝ
KONCIL
1962
1965

PŘÍPRAVA
PRŮBĚH
ODKAZ

VYŠEHRA D 2014

Kniha vychází
v roce 80. výročí založení
nakladatelství Vyšehrad
|1934–2014|

Z německého originálu Das Zweite Vätikanische Konzil.
Vorgeschichte – Verlauf – Ergebnisse – Nachgeschichte,
vydaného nakladatelstvím Echter Verlag, Würzburg 1994,
přeložili Karel Floss (300–369), Václav Frei (203–261, 387–396)
Václav Konzal (19–23, 107–132, 373–375)
Jaroslav Vokoun (24–106, 133–202, 370–373)
Václav Žilinský (262–299, 375–387, 397–415)
Na redakční přípravě českého vydání spolupracoval Václav Konzal
Typografie Zbyněk Kočvar
Odpovědný redaktor Jaroslav Vrbenský
E-knihu vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.
roku 2014 jako svou 1307. publikaci
Vydání v elektronickém formátu první
(podle druhého vydání v tištěné podobě)
Doporučená cena E-knihy 299 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

© Echter Verlag, Würzburg 1993 (3. vydání 1994)
Translation © PhDr. Karel Floss, RNDr. Václav Frei, PhDr. Václav Konzal,
Mgr. Jaroslav Vokoun, ThDr. Václav Žilinský 1996

ISBN 978-80-7429-513-3

Elektronické formáty připravil KOSMAS, www.kosmas.cz
Tištěnou knihu si můžete zakoupit na www.ivysehrad.cz

*S vděčnou radostí věnuji tuto knihu
Katolické teologické fakultě
Mohučské univerzity,
která mi udělila čestný doktorát*

OBSAH

Franz kardinál König: Slovo k českému vydání.	19
Autorovo pozdravení českým čtenářkám a čtenářům.	22
Namísto předmluvy: Kde stojíme.	24

KAPITOLA PRVNÍ

„Jako když se květ rozevře v nečekaném jaru“
(*Prehistorie Druhého vatikánského koncilu*)

I. TÉMĚŘ SPONTÁNNÍ NÁPAD	29
1. Změna v církvi?	29
2. „Osvícen velkou myšlenkou“	30
II. CO JE KONCIL?	32
1. Církevněprávní situace	32
2. Pro srovnání	35
3. Smysl koncilu	36
4. Pravomoc koncilu	39
III. NEDOKONČENÝ 1. VATIKÁNSKÝ KONCIL (1869/1870)	42
1. Program koncilu	42
2. Usnesení koncilu a jeho náhlé ukončení	43
IV. PAPEŽSKÁ CENTRÁLNÍ VLÁDA	45
1. Styl a forma řízení církve	45
2. Encykliky a instrukce	47
V. JAN XXIII.	48
1. Pius XII. a Jan XXIII.	48
2. Paradox papeže Jana	49

VI. OHLÁŠENÍ KONCILU	50
1. Plány uspořádat koncil	50
2. Představa Jana XXIII. o koncilu	52
3. Ohlášení	53
Doporučená literatura	54

KAPITOLA DRUHÁ

„S odvážným rozletem“

(Příprava koncilu – vzdor všemu odporu)

I. ODPOR – NEJEN V ŘÍMSKÉ KURII	56
1. Poslušnost podle vlastního uvážení?	56
2. Kritické hlasy	58
II. VYTYČENÍ CÍLE – PROTI MNOHA OČEKÁVÁNÍM A OBAVÁM	61
1. S očekáváními se protrhly hráze	61
2. Nebude to unijní koncil	63
3. Co tedy mělo být cílem koncilu?	65
4. „Pastorální koncil“	68
III. VNĚJŠÍ PŘÍPRAVA – BOJ S ĎÁBLEM ZBLÍŽKA	70
1. Technické problémy	70
2. Přípravné komise	71
3. „Schémata“	74
4. Jednací řád	76
IV. ZAHÁJENÍ KONCILU – HODINA JANA XXIII.	79
Doporučená literatura	81

KAPITOLA TŘETÍ

„Jsme koncil – a žádní školáci“

(Průběh koncilu)

I. FORMÁLNÍ VÝSLEDEK PŘEDEM	82
II. PRŮBĚH KONCILU	86
1. Pro a proti užívání latiny	86
2. Koncil a tisk	89
3. „Pozorovatelé“	91
4. První jednací období: 11. října – 8. prosince 1962	93
5. Jednací řád koncilu	94
6. Druhé jednací období: 29. září – 4. prosince 1963	97
7. Třetí jednací období: 14. září – 21. listopadu 1964	98
8. Čtvrté jednací období: 14. září – 8. prosince 1965	98
III. SKANDÁLY A KRIZE	99
1. První náznaky	100
2. „Nota praevia explicativa“ (Předběžná vysvětlující poznámka) ke konstituci o církvi	101
3. „Černý čtvrtek“: 19. listopad 1964	102
4. Papežovy motivy	103
IV. ZÁVĚR	104
Doporučená literatura	105

KAPITOLA ČTVRTÁ

„Latina jen pro turisty a zahraniční dělníky“

(Liturgická reforma)

I. NEJVIDITELNĚJŠÍ A NEJTRVALEJŠÍ REFORMNÍ DÍLO KONCILU	107

II. LITURGICKÉ HNUTÍ JAKO PREHISTORIE LITURGICKÉ REFORMY.....	111
1. Liturgie před koncilem.....	111
2. Liturgické hnutí.....	114
3. Předkoncilní neděle.....	116
III. VZNIK KONSTITUCE O LITURGII.....	118
1. Přípravné práce.....	119
2. Hlasování.....	120
IV. TĚŽIŠTĚ KONSTITUCE O LITURGII.....	121
1. Národní jazyk v liturgii.....	121
2. Teologický základ.....	123
V. DŮSLEDKY – A JEDNO HODNOCENÍ.....	124
1. Důsledky.....	124
2. Jedno hodnocení.....	127
3. Nevyřešený problém.....	128
VI. STANOVISKO K JEDNOMU SPORNÉMU OPATŘENÍ JANA PAVLA II.	130
Doporučená literatura.....	132

KAPITOLA PÁTÁ

Z členů církve se stává Boží lid

(Pojetí církve)

I. OBRAZY CÍRKVE.....	133
1. Od hierarchie k lidu.....	133
2. Od patristického období po reformaci.....	134
3. Od reformační epochy po předvečer koncilu.....	136
II. ZÁPAS KONCILU O POJETÍ CÍRKVE.....	138
1. Konstituce o liturgii jako preludium.....	138
2. První koncept z roku 1962.....	139
3. Kritika, při níž se tají dech.....	141

4. Nutná záchrana cti	144
5. Druhý koncept a konečná verze	146
III. TĚŽIŠTĚ KONCILNÍHO UČENÍ O CÍRKVI . . .	148
1. Tradice mezi tradicemi	148
2. Kompromisy	150
3. Nové jako dodatek ke starému	153
4. Znalost toho, co předcházelo	154
5. Celý koncil – rozdílně interpretovaný	156
6. Duch a litera	158
A. Církev jako „svátost“	159
1. „Mysterium“ církve	159
2. Katechismový pojem „svátosti“	162
3. Teologický a pastorační impuls	164
4. Funkce této teze	169
B. Církev jako „Boží lid“	170
1. Kněžství všech pokřtěných	170
2. „Boží lid“ nebo „tělo Kristovo“?	171
3. Boží lid a lid národů	175
4. Pokřtění jako kněží	177
5. „Smysl pro víru“ a učitelský úřad	179
C. Církev jako communio	181
1. Tajný vůdčí motiv koncilu	181
2. Společenství s Bohem	182
3. Církev jako communio	183
D. Maria a církev	188
1. Bez hádky to nejde	188
2. Střízlivý text	190
E. Evangelická kritika	191
1. Dvě reprezentativní evangelická stanoviska	192
2. Pokus o odpověď	195
3. Odpuštění církvi?	198
F. Laici	199
 Doporučená literatura	 201

KAPITOLA ŠESTÁ

„Elementy“ se stávají církví

(Ekumenická jednota církve)

I. NEJEKUMENIČTĚJŠÍ ZE VŠECH KONCILŮ ...	203
1. Ekumenický soukromý dopis	203
2. Vznik dekretu o ekumenismu	205
II. CO ŘÍKÁ KONCIL O JEDNOTĚ CÍRKVE?	207
1. Ohlédnutí na konstituci o církvi	207
2. Dekret o ekumenismu.	209
3. „Subsistit in Ecclesia catholica“	212
4. „Oprávněné odlišnosti“	217
5. „Hierarchie pravd“	218
6. „Plně začlenění“ a „spojení“	219
7. Ekumenismus obrácení	221
III. BUDOUCNOST EKUMENY?	223
1. Obnovení jednoty není v našich možnostech	223
2. „Církve a církevní společnosti“	225
Doporučená literatura	201

KAPITOLA SEDMÁ

„Zbavte nás těch ozdobných knoflíků a pásů, které nikdo nechce!“

(Úřad a hierarchie podle koncilových textů)

I. K PREHISTORII	232
1. Od nástupce apoštolů k členu biskupského kolegia	232
2. Jasnozřivé diskuse	235
II. „HIERARCHICKÉ“ ZŘÍZENÍ CÍRKVE	237
1. „Hierarchie“	237
2. „Hierarchické“ zřízení církve	238

3. Třetí kapitola konstituce o církvi	241
4. Dekret o pastýřské službě biskupů v církvi	248
5. Biskupská konference	252
6. Kněží a jáhnové	255

III. VELKÁ ÚCTA PŘED NEUSKUTEČNITELNÝM ÚŘADEM	257

Doporučená literatura	201

KAPITOLA OSMÁ

„Toto schéma se mi nelíbí“

(Písmo, tradice, učitelský úřad a teologie)

I. UČITELSKÝ ÚŘAD NAD PÍSMEM?	262

II. PREHISTORIE KONSTITUCE O ZJEVENÍ	263

1. Předběžný soud	264
2. Předehra: „Biblické hnutí“	265
3. „Historickokritický výklad bible“	266
4. „Tradice“	269
5. Ke vzniku konstituce	271

III. CO Z TOHO VZEŠLO?	273

1. Nejdůležitější výpovědi konstituce o zjevení	273
2. Svoboda teologie	276

Doporučená literatura	201

KAPITOLA DEVÁTÁ

„Perfidi Judaei“?

(Církev, Izrael a různá náboženství)

I. VELKÝ PÁTEK PŘED KONCILEM	281

II. PREHISTORIE PROHLÁŠENÍ O NEKŘESŤANSKÝCH NÁBOŽENSTVÍCH.....	282
1. Jan XXIII. a Židé	282
2. Iniciativy v předpolí	283
3. Ústřední cíle	283
III. KŘÍŽOVÁ CESTA TEXTU	284
1. Od zadání úkolu až k prvotnímu návrhu	284
2. Takzvaná aféra Wardi	286
3. Od dekretu o ekumenismu k Prohlášení	287
4. Rozšíření na Prohlášení o náboženstvích	291
IV. K OBSAHU PROHLÁŠENÍ	292
1. Církev a nekřesťanská náboženství	292
2. Církev a židovstvo	294
3. Církev a náboženská svoboda	295
Doporučená literatura	297

KAPITOLA DESÁTÁ

„Archa Noemova“
(*Církev v dnešním světě*)

I. SPORY O CÍL	300
II. DOBA PŘED KONCILEM	302
1. Takzvaný text jedna	302
2. Dialog bez partnera dialogu?	306
3. Papežské iniciativy	307
4. Průlom	308
III. PROBLÉMOVÉ KLÍČOVÉ BODY HISTORIE TEXTU	309
1. Ani mnoho kuchařů kaši nezkaží	309
2. Předlohy textu	310
3. Iniciativa Ekumenické rady církví	311
4. Problémové klíčové body	313
5. Dvě plenární diskuse	316

IV. NĚKOLIK PŘÍKLADŮ KLÍČOVÝCH BODŮ PASTORÁLNÍ KONSTITUCE	320
1. Uspořádání konstituce	321
2. Ateismus	322
3. Manželství a rodina	323
4. Církev a stát	327
5. Válka a mír	329
V. KRÁTKÉ HODNOCENÍ	334
Doporučená literatura	336

KAPITOLA JEDENÁCTÁ

„Třetí epocha církevních dějin“

(Trvalý význam Druhého vatikánského koncilu)

I. RETROSPEKTIVNÍ POHLED S VYSTRŽLIVĚLOU NADĚJÍ	337
1. Tři hlasy	337
2. Trvalé výsledky	340
3. Ambivalentní výsledky	342
II. TRVALÝ VÝZNAM DRUHÉHO Vatikánského koncilu	344
1. Základní teologická interpretace	344
2. Základní teologický úkol	346
III. DOBA PO KONCILU	347
1. „Restaurace“?	347
2. Pouze „restaurace“?	359
IV. TRVALÉ ÚKOLY PLYNOUCÍ Z IMPULZŮ KONCILU	362
1. Odpověď na ateismus	362
2. Inkulturace liturgie	363
3. Kolegialita biskupů	363
4. Revidovatelný jazyk	363

V. TŘETÍ VATIKÁNSKÝ KONCIL?	364
VI. SEN O CÍRKVI	366
Doporučená literatura	367
Poznámky	371
O autorovi	417
Seznam zkratek	419
Jmenný rejstřík	423
Věcný rejstřík	427
Rejstřík citovaných či zmíněných koncilových dokumentů . . .	434

Franz kardinál König

Slovo k českému vydání

Jako účastník Druhého vatikánského koncilu se těším z toho, že může také česky vyjít důkladná zpráva o tomto koncilu sepsaná profesorem Ottou H. Peschem. Toto nové dílo podává zevrubnou informaci o všech velkých tématech projednáváných a schválených na posledním koncilu. Na neposledním místě přitom jde také o velké impulzy, které odtud vzešly pro naši církev na prahu třetího tisíciletí.

Předkládaný text známého teologa umožňuje navíc nahlédnout do lidských zápasů o příslušná velká témata, které probíhaly, dokud daná témata nedosáhla náležité zralosti, již bylo zapotřebí, aby mohla být v úplnosti schválena. Na tomto základě se nám tak dostává vhledu do tehdejšího historického pozadí, dnes už jen víceméně povědomého, pro správné pochopení textů však velice významného.

Pro nás všechny však zůstává důležitým, abychom v pokoncilním čase pamatovali na to, jak tehdy – vskutku už od té doby uplynulo dobrých třicet let – sledovala světová veřejnost četné velké otázky koncilu s velikou pozorností, ba s účastenstvím. Koncilem projednávané problémy nebyly totiž důležité jen pro samu církev; ohlas ve sdělovacích prostředcích ukazoval, že stejně významné byly i pro vztah církve a dnešního světa. Velký zájem vyvolávaly proto takové otázky jako ekumenismus, tzn. snaha pomáhat znovunastolení ztracené jednoty všech křesťanů, neboť přítomné rozštěpení na odloučené křesťanské církve „odporuje zcela zřetelně Kristově vůli“, jak se praví v předmluvě dekretu o ekumenismu (čl. 1), „a je pohoršením světu a poškozují svatou věc hlásání evangelia všemu stvoření“. Dalšími tématy vyvolávajícími pozornost veřejnosti byly vztah katolické církve k nekřesťanským náboženstvím, vztah kněží a laiků v církvi (dekret o laickém apoštolátu), vyjasnění vztahu katolické církve k izraelskému národu.

Papež Pavel VI. zakončil 8. prosince 1965 poslední koncil slavnou bohoslužbou v bazilice sv. Petra. Tato událost se pro mne jako účastníka koncilu stala svým způsobem klíčovým zážitkem.

Papež sloužil slavnostní mši na závěr koncilu. Ve Sv. Petru byl přítomen též zástupce ekumenického patriarchy Athenagora z Konstantinopole v nádherném orientálním liturgickém rouchu. Koncem bohoslužby ho Pavel VI. poprosil, aby přistoupil k papežskému oltáři. Sám jsem patřil k té malé skupině, která mohla zblízka spoluprožít to všechno u papežského oltáře, když papež slavnostním způsobem oznámil přeplněné svatopetrské bazilice následující: V této hodině vyhláší patriarcha Athenagoras jako čestná hlava ortodoxních církví a také já sám jako držitel Petrova úřadu vyhláším, že bula, jež vyvolala rozkol v roce 1054 a rozdělila církev na západní a východní – že tato bula a její obsah se ode dneška oběma stranami prohlašuje za neplatnou.

V tomto okamžiku se přinejmenším právně zacelila roztržka, jež svého času poprvé rozdělila křesťanstvo.

A tehdy celou bazilikou zaburácel potlesk. Brzy potom mi jeden z přítomných, profesor církevních dějin na jedné rakouské univerzitě, řekl: Víte, při téhle události mi vytryskly z očí slzy, protože jsem si uvědomil ani ne tak jako církevní historik jako historik vůbec, jaký význam má tato hodina pro celý dějinný vývoj světa.

Při diskusích, které se rozvinuly po concilu mezi tzv. „konzervativním“ a tzv. „progresivním“ směrem (mám přitom na mysli západoevropský a středoevropský prostor), nešlo vždy jen o hodnocení různých koncilních výroků. Oba směry, které tehdy vyvstaly, se spíše točily a točí kolem správného obrazu církve v dnešním světě. Aniž by se stále odvolávali na koncilové texty nebo je brali náležitě na vědomí, kladli jedni důraz na jednotu a jednotnost v protikladu k legitimní pluralitě. Ti druhí zase vyjadřovali svou starost, aby snad fundamentalistické spodní proudy nějak nezúžily nebo nezkrusily obraz církve pro budoucí časy. Opětovně nám to ukazuje naléhavou nezbytnost upřímného a bratrského dialogu, který povede k nalezení konkrétní střední cesty.

Z dnešního pohledu je tudíž zajímavé, jak z časového odstupu více než třiceti let hodnotí význam Druhého vatikánského concilu pro budoucnost církve papež Jan Pavel II. jakožto hlava církve.

Ve svém apoštolském listu *Tertio Millenio adveniente* (Příchod třetího tisíciletí) z 10. listopadu 1994 označuje concil jako „prozřetelnostní událost“, jíž „církev započala bezprostřední přípravu na jubilejní rok 2000“. – Tento concil „byl totiž podobný předchozím concilům, a zároveň úplně jiný; concil zcela zaměřený na tajemství

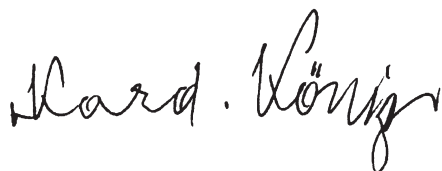
církve a Krista, a zároveň otevřený světu. Protože byl otevřený, dal evangelijní odpověď dnešnímu světu, který poznal nelidskosti dvacátého století, prošel hrůzami první a druhé světové války, zajateckých táborů a nesmírných pogromů. Tyto nedávné události ukazují, že svět, potřebuje obnovu, potřebuje obrácení“ (čl. 18).

Nebo o něco dále čteme: „Na žádném jiném koncilu se s takovou jasností nemluvílo o jednotě křesťanů, o dialogu s nekřesťanskými náboženstvími, o zvláštním významu Starého zákona a Izraele, o důstojnosti osobního svědomí, o principu náboženské svobody, o různých kulturních tradicích, v jejichž rámci církev uskutečňuje své misijní poslání...“

Na základě svých zkušeností z celého světa ještě římský biskup připojil: „Nesmírné bohatství informací a rovněž i *nový jazyk, předtím neznámý*, kterým koncilový text promlouvá, představují téměř poselství nových časů.“ (čl. 19, 20)

Patřím s profesorem Peschem určitě k těm, kteří z celého srdce souhlasí s Janem Pavlem II., když říká, že Jan XXIII. svolal ten koncil s prorockou předvídavostí, a když na jiném místě konstatuje, že církev udělala posledním koncilem „mocný skok vpřed“.

Vídeň, 22. června 1996

Handwritten signature in black ink, reading "Kard. König". The signature is written in a cursive, flowing style.

Autorovo pozdravení českým čtenářkám a čtenářům

Je pro mne kromobyčejně radostné, že tato kniha vychází nyní také česky. Doufám, že svým způsobem může pomoci církvi v České republice přijmout podněty, jež vzešly a stále vycházejí ze světové události, jakou byl Druhý vatikánský koncil. Opravdu mimořádně mě přitom těší, že tuto naději se mnou sdílí také nejdůstojnější pan kardinál ThDr. Franz König, emeritní arcibiskup vídeňský, dlouholetý český příznivec.

Ke vzniku a intencím této knihy, stejně jako k jejím mezím, nemusím opakovat nic z toho, co obsahuje úvodní slovo. Během četby český čtenář snadno rozpozná, že toto vyprávění o koncilu se nezrodilo u něho „doma“, ale u „sousedů“, a z toho vyplývá i různost situací, pohledů i reakcí. Leč právě tohle, že totiž jinde může být leccos jinak, že církev už nechce být po celém světě „uniformní“, nýbrž že pluralitu v jednotlivých místních církvích uznává a dokonce jí přeje, právě to je jedním z nejzávažnějších výsledků koncilu. Jednotlivé místní církve tak nejen mohou domýšlet a dotvářet své vlastní tradice, ale mohou a mají se navzájem inspirovat a povzbuzovat na své dějinné cestě k jedinému cíli, zaslíbenému v biblické zvěsti.

Jedna informace by však asi mohla ctěné české čtenářky a čtenáře zajímat: veškeré obavy zmíněné závěrem úvodního slova „Kde stojíme“ se ukázaly být bezpředmětnými: kniha se mezitím dočkala trojího vydání, a tak bude možná zapotřebí ještě vydání čtvrtého. Velice mě rovněž těší, že se mi dostalo o knize vesměs nejen přátelských, ale i odborně kladných recenzí a posudků, pocházejících přitom z přímo protikladných uskupení v německé církvi, tedy jak ze strany „konzervativních“, tak „progresivních“ recenzentů, smím-li pro stručnost použít těchto zjednodušujících pojmů. Zvláště vzácný je pro mne soud významného koncilního teologa Aloise Grillmeiera, povýšeného v roce 1995 na kardinála. Ten totiž v jednom interview řekl, že kniha podává velmi dobrý přehled závěrů koncilu i jejich následného působení. Všichni recenzenti se shodují v tom, oč jsem

ve skutečnosti usiloval: že navzdory lečterým kritickým slovům byla kniha napsána z lásky k církvi a v upřímné starosti o její budoucnost. Velice bych si přál, aby to vycítili i české čtenářky a čtenáři.

Obzvláštní dík patří nakladatelství Vyšehrad za odhodlání pořídit tento překlad i za péči věnovanou jeho vydání, a jmenovitě všem, kteří se na něm podíleli.

Nuže zdravím české čtenářky a čtenáře a ze srdce jim děkuji za jejich zájem. A také pro ně opakuji své přání, které jsem vyslovil v závěru úvodního slova, aby církev vstoupila do „třetí epochy svých dějin“ dobře připravena.

V Hamburku 11. října 1996

Otto Hermann Pesch

34 roky od zahájení

Druhého vatikánského koncilu

Namísto předmluvy: Kde stojíme

Osmého řádného generálního shromáždění synody biskupů, která se konala v říjnu 1990 v Římě, se účastnilo dohromady 238 členů. Jen 12 z nich se ještě podílelo na celém Druhém vatikánském koncilu (1962–1965). Píše to mohučský biskup a předseda německé biskupské konference Karl Lehmann v okružním listu, který hned po skončení synody napsal s datem 30. 10. 1990 kandidátům kněžství, jáhnům, kněžím a světicím biskupům v mohučské diecézi.

Dnešní čtyřicátníci – samozřejmě včetně čtyřicetiletých teologů a teoložek – si v nejlepším případě pamatují koncil jako mediální událost svých školních let, snad i s několika matnými vzpomínkami na ne zcela pochopené výklady z hodin náboženství. Pro dnešní třicátníky, a tím spíše pro dnešní studenty teologie, je koncil datem z učebnice (církevních) dějin. Ke kulatým výročím – 35 let od zahájení, 30 let od jeho skončení – se konají konference, vycházejí retrospektivní sborníky s různými bilancemi, byla svolána i speciální synoda, např. roku 1985. Jinak hrozí koncilu v široké veřejnosti zapomenutí. V životě současné církve, a tím spíše v jednání některých nositelů vyšších církevních úřadů upomíná máloco na to, že dnešní církev žije z impulzů a rozletu této události století, již koncil skutečně je.

Do jisté míry by se to tak mohlo zdát i proto, že mnohé věci, které koncil zavedl, jsou dnes samozřejmostí, takže si sotva uvědomujeme, že ve srovnání s předkoncilní dobou je jejich význam přímo revoluční. Koncil je také v novější teologii – teologii čtyřicátníků a třicátníků – samozřejmým východiskem a kritériem myšlení a posuzování. To však ještě neformuje takřikajíc „životní pocit“ církve v plné šíři. Na druhé straně ti, kdo na tom mají zájem, nejen někteří hodnostáři, činí mnohé, aby koncil skutečně upadl do zapomenutí, a nitrocírkevní duch doby tomu zčásti napomáhá.

Tato kniha byla napsána, aby uvedený stav pomohla změnit. Padesát let považují znalí historikové na základě historické zkušenosti za dobu nutnou k „receptci“ koncilu, tedy k jeho vědomému převedení